

ňuje externé náklady vynakladané spoločnosťou. Tieto náklady zahŕňujú opatrenia na odstraňovanie škôd v dôsledku kyslých dažďov, skleníkového efektu, poškodzovania zdravia obyvateľstva, ničenie genofondu, kultúrnych pamiatok a i. Trhová cena energie vôbec nezohľadňuje limitovanosť zdrojov fosílnych palív.

Dane z využívania energií sa môžu formulovať ako environmentálne dane, diferencované podľa druhu vznikajúcich škodlivín, ako sú SO_2 , CO_2 , NO_x . Príkladom uplatnenia environmentálnych daní môže byť švédsky model, kde zdrojom na financovanie ekologických projektov sú už dnes zavedené dane zo spaľovania fosílnych palív. Od takýchto daní sú oslobodené biopalivá. Všetky tieto dane znamenajú trhové znevýhodnenie fosílnych palív a otvárajú cestu k širšiemu uplatneniu ekologicky čistých technológií.

- *Ceny.* Ceny musia odrážať skutočné náklady a štruktúra tarífov musí vytvárať potrebnú stimuláciu pre efektívne využívanie energie. Napr. nemali by sa zvyhodňovať vyššie odbery elektriny. Takýto podnet na vysokú spotrebu vytvára tlak na zvyšovanie budúcej výroby. Ceny, ktoré nezohľadňujú skutočné náklady aj so zahrnutím externých nákladov, výrazným spôsobom znevýhodňujú obnoviteľné zdroje a tzv. čisté technológie.

- *Dotácie.* Priame alebo nepriame dotácie cestou daňových odpisov a výnimiek sa vo vyspelých krajinách osvedčili ako mimoriadne efektívne nástroje stimulujúce úspory a prechod na „čisté palivá“.

Informácie a vzdelávanie

Presadenie efektívneho využívania energie a obnoviteľných zdrojov nie je mysliteľné bez prekonania bariéry neinformovanosti a možnosti spolurozhodovania obyvateľov.

Nový systém informovanosti by mal pozostávať z poskytovania všeobecných informácií, konzultácií, inšpekčnej činnosti, značenia elektrospotrebičov podľa spotreby atď. Tento spôsob realizácie vytýčeného cieľa je relatívne lacný a súčasne dáva spotrebiteľovi možnosť ovplyvňovať prebiehajúci proces.

- Musí byť zaručená transparentnosť a verejná kontrola energetických spoločností, pričom investičné zámery výrobcov by sa mali schvaľovať pri verejnom pojednávaní.

- Energetické konzultácie by mali byť častou služieb poskytovaných spotrebiteľom elektrárenskými spoločnosťami.

- Všeobecné informácie by mali poskytovať regionálne, vládne i mimovládne organizácie.

- Realizácia tzv. demonštračných projektov môže mať rozhodujúci vplyv na presadzovanie nových technológií a alternatívnych zdrojov.

- Označovanie domácich elektrospotrebičov podľa spotreby môže mať v budúcnosti dôležitý vplyv na úspory energie.

Dôležitú úlohu hrá i posilnenie výskumu orientovaného na energeticky efektívne technológie. Vláda by mala podporovať aj vývoj a výrobu nových stavebných materiálov s vysokými izolačnými schopnosťami.

Normatívne opatrenia

V niektorých oblastiach využitia energie je vlastná cena energie taká nevýznamná, resp. technická a ekonomická kapacita spotrebiteľa taká nízka, že nevyhnutne treba zaviesť isté štandardy a normy maximálnej spotreby spotrebičov.

Emil Bédi

Program Global ReLeaf

Global ReLeaf je program Amerického lesníckeho združenia (American Forests), ktorý od r. 1988 vyzýva k akciám na zlepšenie životného prostredia. Ide predovšetkým o výsadbu stromov a starostlivosť o stromy a lesy. Kampaň má za cieľ upútať pozornosť na globálny problém ľudstva - klimatické zmeny. Lokálnymi koordinovanými akciami po celom svete možno zmeniť, alebo aspoň eliminovať klimatické zmeny, ak sa podarí v ľuďoch prebudiť záujem o výsadbu stromov s vedomím, že i takto sa šetrí energia a zlepšujú životné podmienky.

Global ReLeaf - komplexný environmentálny program, v medzinárodnom hodnotení považovaný za jeden z najdynamickejších, má svoje „odnože“ v Kanade, Anglicku, Nemecku, Južnej Afrike, Kostarike, Ekvádore, Maďarsku, Ukrajine a od januára 1992 aj na Slovensku (vo všetkých štátoch USA je už takmer samozrejmosťou). Spoločne sa snažia o také lesy, ktoré prežijú i deti našich detí.

S úbytkom zelených priestorov slabne aj vzťah našich občanov k zeleni. Najmarkantnejšie sa tento problém prejavuje v sídliskách z "éry komunizmu" - tzv. betónových džun-

gliach - kde vlastne vyrástli dve generácie. Výsledkom je ich takmer absolútny nedostatok poznatkov o význame lesov, porastov a stromov pre životné prostredie. Pretrváva názor, že za les zodpovedá lesníctvo, za parky komunál. V horských a lesnatejších oblastiach možno väčšmi stavať na starých lesníckych tradíciách a na príslovečnej láske Slovákov ku stromom.

Budovanie dvoch sietí aktivistov Global ReLeaf (sieť pedagógov a sieť praktikov), zvyšovanie zainteresovania verejnosti pri šírení myšlienok programu a ich priamej realizácii, patria medzi prioritné ciele tohto programu na Slovensku. Od marca 1994 ho koordinuje Nadácia Global ReLeaf.

Dlhodobým cieľom slovenskej verzie tohto programu, nazývanej „Zelené tradície života“, je byť jedným z arbitrov zelených priestorov na Slovensku, ktorý má ambície ovplyvňovať rozhodovacie procesy i legislatívu v oblasti ŽP súvisiacu s emisiami CO₂ a kompenzácie jej dôsledkov stromovou zeleňou.

Konkrétnym prínosom pre životné prostredie bude niekoľko stotisíc nových stromov vysadených za účasti širokej verejnosti (r. 1993 sa v rámci Global ReLeaf na Slovensku vysadilo viac než 23 000 stromov). Výchovné aktivity zelených tradícií života sú zamerané predovšetkým na podporu výchovy mládeže (ale aj pedagogických pracovníkov).

Milan Kapusta

Zelené tradície života
The Green Traditions of Life

Zhodnotenie experimentu v separovanom zbere odpadu v Trenčíne

Experiment separovania odpadu trval od 15. augusta 1993 v mestských častiach Sihot II. a Zlatovce, od apríla aj na Hodžovej ulici. Zúčastnilo sa ho 3729 obyvateľov, t. j. asi 1500 domácností. Vďaka profesionálne pripraveným propagačným materiálom, ako aj pohovorom s občanmi, bol prístup obyvateľstva veľmi pozitívny. Svedčí o tom aj kritérium úspešnosti experimentu (20 % vytriedených zložiek), ktoré bolo prekročené o 7,7 %. V jednotlivých lokalitách to percentuálne znamená:

- Sihot II. (sídlišková zástavba) - papier, sklo, plasty, bioodpad - 22,20 %,
- Zlatovce (detské mestečko + rodinné domy) - papier, sklo, plasty, bioodpad - 38,56 %,
- Hodžova ul. (rodinné domy) - papier, bioodpad - 39,78 %.

Z experimentu vyplynulo, že za 6 mesiacov vyprodukoval jeden Trenčan 85,9 kg odpadu, z ktorého vyseparoval

3,5 kg papiera, 3,5 kg skla, 0,4 kg plastov a 16,5 kg bioodpadu, spolu teda o 23,9 kg druhotných surovín na obyvateľa išlo na skládku menej.

Na tieto lokality bolo na pôvodné stanovištia rozmiestnených 417 ks 120 l a 312 ks 240 l nádob zapožičaných od firmy SSI Schäfer zo SRN a 115 ks Reflex zvonov tuzemskej výroby. Zberové auto rakúskej firmy Brantner, doplnené o lisovaciu nádobu MUT Stockerey, umožňujúcu skontrolovať a prípadne dotriediť vysypaný obsah kontajnera. Táto možnosť dotriedovania sa však nevyužívala dostatočne. Najhoršiu kvalitu vytriedených surovín zaznamenali prekvapujúco v Detskom mestečku. Ďalším problémom bolo nevhodné časovanie vyprázdňovania preplnených Reflex zvonov s papierom. Ukázalo sa, že finančne je efektívnejšie odvážať vytriedené sklo a papier spracovateľovi priamo, ako prostredníctvom Zberných surovín. Na druhej strane však Zberné suroviny bezplatne lisovali plasty, ktoré sú zatiaľ uložené na vyhradenej časti mestskej skládky, keďže sprava-